

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017. gada 13. februārī   Nr.1-8/7

**Latvijas Republikas
Saeimas Prezidijam**

Par tiesībsarga neatkarības garantijām

2017. gada 6. janvārī ir noslēgusies tiesvedība lietā Nr.133055116 par tiesībsarga J.Jansona saukšanu pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁰ pantā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanu.

Pārkāpuma būtība attiecināma uz faktu, ka tiesībsargs 2015. gada 29. septembrī piedalījies un sniedzis viedokli VSIA “Latvijas Vēstnesis” žurnāla “Jurista Vārds” konsultatīvās padomes sēdē par žurnāla darbības nepieciešamību un redakcionālās neatkarības saglabāšanu un stiprināšanu. Citāts no konsultatīvās padomes sēdes protokola: *“J. Jansons uzsver, ka šāda veida žurnāls tiesiskai un demokrātiskai valstij ir nepieciešams un līdz ar to nevar būt šaubu, ka valstij caur kādu no optimālākajiem modeļiem tā darbība ir jāatbalsta. J. Jansons īpaši uzsver “Jurista Vārda” redakcionālās neatkarības saglabāšanas un stiprināšanas nozīmi. Redakcijas darbību nedrīkst ietekmēt nedz konkrētas valsts iestādes, nedz kāds cits, jo tikai viedokļu dažādība, tai skaitā, kritiski un pretrunīgi viedokļi veicinās žurnāla mērķu sasniegšanu”*.

Lai arī administratīvā lietvedība tika izbeigta un tiesībsargs tika atbrīvots no administratīvās atbildības, atzīstot minēto pārkāpumu par maznozīmīgu un izsakot mutvārdu aizrādījumu, administratīvā pārkāpuma lietā Nr.133055116 ir minēts, ka tiesībsargs: *“(.) ir pārkāpis valsts amatpersonai noteiktos amata savienošanas ierobežojumus, līdz ar ko ticis saukts pie administratīvās atbildības Kodeksā noteiktajā kārtībā. Tādējādi iesniedzējs, ieņemot tika augstu un sabiedrībā nozīmīgu amatu kā tiesībsargs, pārkāpjot amata savienošanas ierobežojumus, radījis šaubas gan par konkrētas valsts amatpersonas darbību sabiedrības labā, gan valsts pārvaldi kopumā.”*

Tiesībsarga nostāja un argumentācija, ka žurnāla “Jurista Vārds” padomes sēdē viņš ir paudis tikai un vienīgi Latvijas Republikas tiesībsarga nostāju, nevis privātpersonas viedokli, un ka saskaņā ar Tiesībsarga likuma 12. pantu tiesībsargam ir

uzdevums, pildot likumā noteiktās funkcijas, sniegt konsultācijas personām (gan fiziskām, gan juridiskām) un atzinumus par aktuāliem cilvēktiesību jautājumiem, netika ņemta vērā.

Līdz ar to šobrīd ir izveidojusies situācija, ka valsts pārvaldes iestāde - Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk tekstā – KNAB) un arī tiesa konkrētajā administratīvā pārkāpuma lietā ir vērtējušas tiesībsarga rīcību, kas ir pretrunā Tiesībsarga likuma 4. pantā noteiktajai tiesībsarga neatkarībai un neaizskaramībai.

Saskaņā ar ANO nacionālajām cilvēktiesību aizsardzības institūcijām noteiktajiem Parīzes principiem¹ neatkarības garantija ir viens no valstu cilvēktiesību veicināšanas un aizsardzības iestādes kritērijiem. Tā kā tiesībsargs no Latvijas valsts puses ir atzīts par attiecīgu nacionālo cilvēktiesību aizsardzības institūciju un starptautiski akreditēts, konkrētās administratīvās pārkāpuma lietas apstākļu kontekstā esmu veicis tiesībsarga neatkarības garantijas efektivitātes izvērtējumu.

Manā rīcībā ir informācija, ka KNAB likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 7. panta trešajā daļā valsts amatpersonai noteikto amatu savienošanas ierobežojuma pārkāpumu attiecināja arī uz citām valsts amatpersonām, kuras piedalījās minētajā sēdē.

Saskaņā ar žurnāla “Jurista Vārds” konsultatīvās padomes 2015. gada 29. septembra protokolu Nr.1 sēdē piedalījās arī Augstākās tiesas un Satversmes tiesas priekšsēdētāji. Ņemot vērā tiesnešu neatkarības garantijas, tiesnesim nevar piemērot administratīvo sodu. Tomēr saskaņā ar likumu par šādu pārkāpumu tiesnesi var saukt pie disciplināratbildības.

Tādējādi es lūdzu Satversmes tiesu un Tieslietu ministriju sniegt informāciju, vai šajās iestādēs ir saņemtas vēstules no KNAB ar lūgumu izvērtēt tiesas priekšsēdētāju dalību žurnāla “Jurista Vārds” konsultatīvās padomes sēdē saistībā ar iespējamu likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” pārkāpumu.

No Latvijas Republikas Satversmes tiesas tika saņemta atbilde, ka, izvērtējot gan KNAB iesniegtos dokumentus, gan citus materiālus, tika secināts, ka Satversmes tiesas priekšsēdētāja darbībā nav konstatējams Satversmes tiesas likuma 34. panta pirmajā daļā² noteikto ierobežojumu pārkāpums. Tādējādi nav pamata ierosināt disciplinārlietu.

No Tieslietu ministrijas tika saņemta atbilde, ka, izvērtējot KNAB vēstulē norādītos apsvērumus, secināts, ka konkrētajā gadījumā nav konstatējams disciplinārpārkāpums Augstākās tiesas priekšsēdētāja rīcībā atbilstoši Tiesnešu disciplināratbildības likuma 1. panta pirmajai daļai³, līdz ar to disciplinārlieta pret Augstākās tiesas tiesnesi ierosināta netika.

¹ Principles relating to the Status of National Institutions (The Paris Principles), Adopted by General Assembly resolution 48/134 of 20 December 1993, ieguāts 10.02.2017. no <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfNationalInstitutions.aspx>

² Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 34. panta pirmo daļu “Satversmes tiesas tiesnešu ienākumu gūšanas un amatu savienošanas ierobežojumi, kā arī citi ierobežojumi un pienākumi noteikti likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”.

³ Saskaņā ar Tiesnešu disciplināratbildības likuma 1. panta pirmās daļas 6. punktu “Tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības par likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” paredzēto ierobežojumu un aizliegumu neievērošanu.”

Šobrīd ir izveidojusies situācija, kurā pret vairākām augstām valsts amatpersonām, kuras bauda neatkarības un neaizskaramības garantiju, pie vieniem un tiem pašiem apstākļiem, ir tikusi vērsta, manuprāt, nepamatoti atšķirīga attieksme. Turklāt atzīmējams, ka tiesībsargs ir vienīgā valsts amatpersona, kas piedalījās minētajā konsultatīvās padomes sēdē, kuru likumdevējs ir pilnvarojis realizēt konsultatīvu funkciju.

Vienlaikus atzīmējams, ka administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas laiks sakrita ar periodu, kad es atkārtoti kandidēju uz tiesībsarga amatu⁴. Konstatējams, ka attiecībā uz vairākām citām valsts amatpersonām, kuras piedalījās 2015. gada 29. septembra žurnāla "Jurista Vārds" konsultatīvās padomes sēdē, KNAB lēmumu administratīvā pārkāpuma lietvedībā pieņēma vēlāk, t.i., 2016. gada aprīlī⁵. Iespējams, minētais ir apstākļu sakritība, tomēr šāda sakritība rada aizdomas par īpašu pasūtījumu, ar mērķi diskreditēt tiesībsargu sabiedrības un lēmumu pieņēmēju acīs, lai ietekmētu tiesībsarga J. Jansona atkārtotu apstiprināšanu amatā.

2015. gadā Tiesībsarga birojs veica akreditācijas procesu ANO Nacionālo cilvēktiesību aizsardzības institūciju Starptautiskās koordinēšanas komitejas⁶ Akreditācijas apakškomitejā⁷ un tika novērtēts ar "A" akreditācijas statusu, kas ir augstākais novērtējums cilvēktiesību institūcijai. Atbilstība "A" statusam piešķir balsošanas tiesības, tiesības piedalīties Starptautiskās koordinēšanas komitejas darbā un lēmumu pieņemšanā, kā arī darbā ANO Cilvēktiesību padomē un citos ANO mehānismos. Tāpat akreditācija piešķir starptautisku atpazīstamību un aizsardzību kā cilvēktiesību institūcijai, kas atbilst Parīzes principiem.

Jāatzīmē, ka akreditācijas procesa ietvaros, citastarp tika vērtēta institūcijas neatkarība vai imunitāte. Saistībā ar imunitāti tiek uzsvērts, ka tiesiskajā regulējumā ir jābūt garantijai, kas nodrošina aizsardzību darbībām, ko institūcija realizē savu pilnvaru ietvaros⁸. Īpaši uzsveru, ANO Nacionālo cilvēktiesību aizsardzības institūciju Starptautiskās koordinēšanas komitejas Akreditācijas apakškomiteja, vērtējot Latvijas Republikas tiesībsargu kā Latvijas nacionālo cilvēktiesību aizsardzības institūciju, 2015. gada 25. marta vēstulē atzina, ka noteiktos apstākļos, piemēram, potenciāla interešu konflikta gadījumā, nepieciešams paaugstināt amatpersonas imunitāti. No Komitejas rekomendācijām izriet, ka likumā jābūt skaidri noteiktam pamatojumam un caurskatāmai procedūrai, ar kādu var tikt paaugstināta iestādes funkcionālā imunitāte. Komiteja aicinājusi tiesībsargu rosināt grozījumus tiesībsarga darbību reglamentējošajā likumā, kas noteiktu tiesībsarga funkcionālo imunitāti par likumā noteikto darbību veikšanu (sk. vēstuli pielikumā).

⁴ Kandidātu izvirzīšana tiesībsarga amatam uz nākamo termiņu norisinājās 2016. gada februārī, martā. Lēmums administratīvā pārkāpuma lietā tika pieņemts 2016. gada 16. martā.

⁵ Attiecībā uz citām amatpersonām, piemēram, Latvijas Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētāju S. Stīpnieci un Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes priekšsēdētāju A. Spori lēmums administratīvā pārkāpuma lietā pieņemts 12.04.2016., iegūts 10.02.2017. no: https://www.knab.gov.lv/upload/free/info_par_apk/23.01.pdf

⁶ The International Coordinating Committee for National Human Rights Institutions jeb ICC.

⁷ ICC Sub-Committee on Accreditation jeb SCA.

⁸ Handbook on the establishment and accreditation of National Human Rights Institutions in the European Union, 89.p., iegūts 10.02.2017. no http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2012_nhri-handbook_en.pdf

Iepriekš minētais prakses piemērs, manuprāt, pierāda, ka šobrīd Tiesībsarga likuma 4. pantā ietvertā tiesībsarga neatkarības un neaizskaramības garantija nenodrošina pienācīgu nacionālās cilvēktiesību institūcijas neatkarību atbilstoši Parīzes principiem. Tā var tikt ietekmēta caur tiesību normu piemērotāju rīcību vai gramatisku un šauru tiesību normu interpretāciju.

Tādējādi, lai stiprinātu Latvijas Republikas tiesībsarga neatkarības garantiju atbilstību Parīzes principiem, aicinu Saeimu visdrīzākajā laikā pārskatīt Tiesībsarga likuma 4. pantā noteikto tiesībsarga neaizskaramības garantiju, nosakot, ka tiesībsargam līdzīgi kā tiesnešiem un prokuroriem nevar piemērot administratīvos sodus, viņu nedrīkst aizturēt administratīvā kārtā. Atbildība par administratīviem pārkāpumiem izskatāma tikai Tiesībsarga likuma 10. panta kārtībā.

Pielikumā: Akreditācijas apakškomitejas (SCA) 25.03.2015. vēstules kopija.

Ar cieņu

tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu